

KÖZOKTATÁS

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG LAPJA

XIII. ÉVFOLYAM, 2006/1. SZÁM

A demokratikusabb iskolákért * A felsőoktatási tannyelvválasztás kérdése a kárpátaljai magyar kisebbség jövője szempontjából * A Karáczfalvai Sztojka Sándor Görög Katolikus Líceum * Az ember őskori története a kárpátaljai történelemtankönyvekben * Az arab–izraeli/izraeli–arab konfliktus * Képességek és készségek kialakítása és fejlesztése a tanórákon * Nemzeti közösségi lelkület és szabadságeszme Vári Fábán László költői világában * Látogatóban az Apáczai Csere János Könyvtárban * Videokonferencia a könyvtárosok számára

Az arab–izraeli/izraeli–arab konfliktus

1. rész

Alábbi munkát, fura mód, az iskolai történelemtankönyv-hiány hívta életre. A magyar tannyelvű iskolák 10. osztálya számára ugyanis 1991–2004 között egyetlen történelemből nem volt tankönyv. Jómagam is, mint több tanártársam, vagy az ukrán nyelvű tankönyv szövegét fordítottam le, vagy más forrásból próbáltam pótolni a hiányzó tényanyagot, amit viszont tanításra az állami tanterv kötelezően előírt.

Kárpátalján a fenti tématikában kevés vagy semmilyen korszerű szakmunkát nem talál az érdeklődő szaktanár, a média pedig csak az épp aktuális történésekről tudósít. Mindig zavart, hogy történészként sem tudom folyamatosan követni az arab–izraeli konfliktusban szereplő felek cselekedeteinek okát és/vagy előzményét. Mikor pár éve lehetőségem volt magyarországi szakkönyvtárakban kutatni, saját érdeklődésből „felgöngyölítettem” a témát. A megszületett nagyobb lélegzetű munka publikálása viszont akkor eszembe sem jutott.

2004-ben végre napvilágot látott a 10. osztály számára a magyar nyelvre fordított világtörténelem tankönyv. A P.B. Poljanszkij által írt könyv 29. §-ának 3. vázlatpontjában végre tárgyalja a „palesztin problémát” (215. o.). Am átolvasva a szöveget, ez sem ad eléggé világos képet az egykori Palesztina területét mindkét oldalról kizárólagosan magáénak valló, arab–zsidó konfliktus lényeges elemeiről. Aztán itt van a tény, hogy 15 év után még mindig várat magára az 1939–2000 közötti időszakot feldolgozó 11. osztályos világtörténelem tankönyv magyar nyelvű változata.

Mélységes mély a múltnak nagy kútja...

A fenti konfliktus úgy egy évszázada került előtérbe, így azóta sokan és sokat írtak róla, különböző szemszögből. Jelen munka nem tűzte célul sem a teljes igazság (ha van ilyen), sem az eredendő vétkes (talán ilyen sincs) felkutatását és megnevezését. Történelmi áttekintést kívánunk adni erről a nem a XX. században kezdődött, de még úgy néz ki, egy jó darabig az emberiség egyik legbonyolultabb diplomáciai, politikai, katonai problémájáról, mely megosztja a világ közvéleményét. Igaz, ez a közvélemény nem állhatatosan szilárd álláspontot képvisel, mivel az események változásával az álláspontok is elmozdulnak.

Célunk volt, hogy a konfliktust végigkövessük történelmi folyamatában, felölelve teljes terjedelmében, de nem térve ki például a háborúk lefolyásának részletes elemzésére.

Történelmi gyökerek

A helyszín – Palesztina, arabul Falasztin, héberül Erec Izráel, a bibliai Kánaán, a zsidó ígéret földje, a keresztények Szentföldje. Földrajzilag észak-dél irányban a mai Libanontól a vörös-tengeri Eilat-öbölig terjedő, a Földközi-tenger partvidékétől, a Jordán-völgyét keleten szegélyező hegyvidéki nyúló történelmi táj. 1922-ig

politikailag nem volt egységes, ezért nem voltak egyértelmű határai. A Palesztina név a római uralom idejéből (Kr. u. II. század) származik.

Az arab–izraeli konfliktust nem lehet leeredukálni egyszerűen az arab–izraeli háborúkra, mivel nem az említett háborúkkal vette kezdetét, hanem történelmi előzményei és más gyökerei is voltak. Többek között az is, hogy a térségben, két folyamatban lévő nemzetalakulás csapott és csap össze.¹

A római hódítás a történelmi Palesztina területén lévő zsidó államot és az ott élő közösséget szétverte. Palesztina ezután néhány évszázadra a Kelet-római Birodalom és a keleti kereszténység területe lett, etnikailag kevert, de azért túlnyomóan továbbra is szemita jellegű lakossággal. Aztán a VII. században megszülető iszlám alapján létrejött arab világbirodalom az elsők közt hódította meg ezt a területet és csaknem arabbá tette. Ez azután a XX. század elejéig nemigen változott, bár 8-10%-os keleti keresztény és zsidó kisebbség már kimutatható volt a XX. század elejére. Az egykor ott élő zsidók nemcsak Európában, hanem az egész világban szétszóródtak és diaszpórában éltek. A zsidó közösségek erős vallási hitének részét képezte, hogy egyszer visszatérnek földjükre, Izraelbe. Az ókori és középkori kirekesztettség után a

felvilágosodás és a francia forradalmi eszmék hatására ugyan megindult egy lassú asszimiláció a zsidók részéről, de a közép- és kelet-európai „friss” nacionalizmus újra kidobta magából a zsidókat. A XIX. században pedig az Oroszországban lezajló zsidóellenes pogromok valami teljesen más megoldás keresésére ösztönözték a zsidókat, mint az asszimiláció. Így született meg a cionizmus, mely a magyar származású *Theodor Herzl* bécsi hírlap- és színműíró nevéhez fűződik, aki az 1896-ban megírt *Der Judenstaat* (A zsidó állam) című munkájában fejtje ki elképzeléseit. A cionizmus az a hit, amely szerint a zsidók nemzetet alkotnak, s a más hasonló csoportnak járó jogok őket is megilletik, beleértve az is, hogy visszatérjenek az őseik földjének tartott Izraelbe (v. Palesztinába), ahol valamikor független népként éltek. Ebből táplálkozik a politikai cionizmus, ami szerint a zsidóknak államot kell alapítaniuk és fenntartaniuk Palesztinában. Ugyancsak Herzl nevéhez fűződik 1897-ben, a Bázelen összehívott első nemzetközi cionista kongresszus, melynek záróokmányában Palesztina zsidó mezőgazdasági és ipari munkásokkal való betelepítését irányozták elő. Az első nagy hullámú betelepülés valójában megelőzte a cionizmus hivatalos létrejöttét, mert az 1881-ben, a

narodnyikok által szervezett merényletet követően a meggyilkolt cárt utódja, III. Sándor antiszemita pogromai után indult meg. A kivándorlás folytatásában nagy szerepe volt még a fekete százak rémuralmának is az 1905-ös forradalom leverése után.

Ekkor, a XIX–XX. század fordulóján kezdődik el Palesztinában az arab nacionalizmus „vajúdása” is, mindközben a térség történelmét idegen hatalmak irányítják. Mindkét fél jogot formált a területre, s mindkét fél igényei századokra mennek vissza, de igazi vetélkedés csak az első világháború kitörésekor kezdődött el. Ez lett az ún. Palesztin-konfliktus. Szembenállásuk hevessége az újkori nacionalizmus türelmetlenségét hordozta magában.² Nagyon heves, nehezen feloldható ez az ellentét, amely minden más közel-keleti konfliktusban is feltűnik és szerepet játszik.

Az első világháború és a Balfour-deklaráció

1914-ig Berlin volt a cionisták központja, ám Németország tovább nem támogathatta őket, hisz szövetségese volt az Oszmán Birodalomnak, akié akkor Palesztina volt. Az első világháború vége felé, az Ottomán Birodalom összeomlásának láttán, az arab és zsidó nacionalizmus lehetőséget keres, hogy a nyugati hatalmak-

nál támogatókat találjon. Utóbbiak közül Nagy-Britanniának volt a legtöbb érdekltsége és befolyása a térségben, így mindkét fél tőle várta a támogatást és a helyzet megoldását.

Nagy-Britannia volt az az ország, ahol talán a legerélyesebben szálltak síkra a cionisták ügyükért, bár viszonylag kevesen voltak. Lloyd George miniszterelnök és Lord Balfour külügyminiszter támogatását a cionizmus számára egy Chaim Weizmann³ nevű vegyész nyerte meg, aki az aceton mesterséges előállításával vált ismertté. A sajtó útján pedig kapcsolatba került az akkori brit kormánnyal is.⁴ Az arabok jóindulatára pedig a térség háború utáni rendezésében lett volna szüksége Angliának. Ilyen sokrétű érdeklődés egy időben való rendezése viszont a brit politikát belesodorta egy reménytelenül ellentmondó kötelezettség-hálóba, mivel minél több szövetségest akart szerezni a közel-keleti térségben. Ennek viszont az lett a következménye, hogy Törökország felosztására már az első világháború alatt egymásnak ellentmondó, sőt kizáró titkos felosztási tervek, ígéretek születtek:

a) Az 1915–16-os Mac Mahon–Husszein megállapodásokkal Nagy-Britannia ígéretet tett egy nagy arab állam létrehozására.

b) Az 1916-os Sykes–Picot szerződés a török birodalom arablakta területeit osztotta fel angol–francia érdekszférára. Mivel biztosak voltak győzelmükben, jó előre hozzáláttak az osztozkodáshoz. Sir Mark Sykes Nagy-Britannia és Francois Georges Picot Franciaország nevében, felvázolták az érdekövezetek új határait, ezeket szövetségesüknek, a cári kormánynak is tudomásukra hozták. Az egyezmény az angol fennhatóság alá kerülő ún. *piros övezetbe* sorolja Irak nagy részét és Haifa körzetét; a *kék-franciába* Szíriát és Libanont; míg a *semleges barna zónába* kerülő Palesztinának nemzetközi közigazgatást irányoznak elő. (ld. 1. számú térképmelléklet)

c) 1917. november 2-án kelt a nevezetes Balfour-nyilatkozat:

„Kedves Lord Rothschild! Őfelsége kormánya nevében örömmel adom tudtára az alábbi, a cionista törekvéseket támogató rokonszenv-nyilatkozatot, amelyet a kabinet előterjesztésemre jóváhagyott:

Őfelsége kormánya jóindulattal viseltetik a Palesztinában megteremtendő zsidó nemzeti otthon gondolata iránt, és legjobb igyekezetével azon lesz, hogy e cél valóra váltását megkönnyítse. Emellett világosan kijelenti, hogy nem kerülhet sor olyan lépésre, amely a már meglévő nem zsidó palesztinai közösségek polgári és vallási jogait vagy más országok zsidó lakosságának jogait és politikai helyzetét sértené.

Hálás volnék, ha ezt a nyilatkozatot ismertetné a Cionista Szervezettel.

Üdvözlettel
A. J. Balfour.”⁵

Ezt tartják a politikai cionizmus Magna Chartájának. Benke József ezt a következően interpretálja: „A palesztin dráma „azzal kezdődött”, hogy az egyik gyarmatosító nagyhatalom – Nagy-Britannia – egy másik birodalom – Törökország – uralma alatt álló, egy harmadik nép – a palesztinok – által lakott földet, ill. annak egy részét odaígérte egy negyedik „nemzet” vezetőinek”.⁶ Ebből is látható, hogy a mai Közel-Keletet szabdaló ellentéteket nem lehet arab–zsidó, izraeli–palesztin konfliktusra szűkíteni. A fent közölt deklarációban Nagy-Britannia nem azt jelentette ki, hogy állam-má alakítja Palesztinát, sem a határaitól nem beszélt, csak azt ígérte, tesz majd a zsidó nemzeti otthon megteremtéséért. A szövegben egyértelműen benne van az is, hogy nem óhajtja megsérteni az ott élő lakosság 90-93%-át kitevő muzulmánok és keresztények jogait, hisz előzőek nem szeretnék elszakadni a többi arabtól, és másodrendű állampolgárrá válni egy zsidó nemzeti államban.

Politikai és diplomáciai úton módot kellett volna találni arra, hogy eloszlássák az ott élő arabok félelmeit és szavatolják jogaikat. Az arabok szerint Nagy-Britannia ezt sohasem tette meg, s szerintük ez a palesztin vita lényege.⁷ Ez is maradt a konfliktus legkeményebb kérdése mindmáig – a palesztinok törvényes jogainak meghatározása.

A fent felsorolt, egymást kizáró brit ígéretek közül a Balfour-nyilatkozat volt időben a legutolsó, melyet a cionisták úgy könyveltek el, hogy a brit kormány a háború után azzal a kötelezettségvállalással ellenőrizze Palesztinát, hogy a zsidók ott nemzeti otthont (országot) építhessenek.

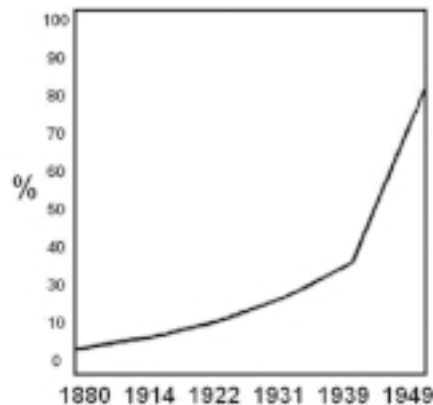
A két világ-háború között

Az első világháború befejezése után az arabok becsapottnak érezték magukat, mivel önálló nagy arab állam nem jött létre, viszont London mandátumos hatalmánál fogva lehetővé tette, hogy Európából zsidók telepedhessenek le Palesztinában, s földhöz is jussanak. Ez módosította a tulajdonviszonyokat, s a társadalmi életet. Az 1918–22 közötti időszakban a brit Egyiptomi Expedíciós Erők és Fejszál arab hadserege közösen szállta meg Palesztinát, és több összeütkezésük is volt a Kelet-Európából származó, ingerlékeny és harciasan öntudatos zsidókkal, mint a barátságos arabokkal.⁸ 1920 áprilisában zajlott le az első fegyveres összetűzés a zsidók és az arabok között, amit már akkor nem volt képes kezelni a brit katonaság.

1922-ben a Népszövetség jóváhagyta a Palesztin mandátumot. Ez igencsak furcsa helyzetet hozott létre, mivel a többi mandátum egyértelműen önálló kormányzásra készítette fel a térség államait, Palesztinában viszont ez csak „ön-

kormányzati intézmények” felállítását jelentette. Utóbbi sem a cionistákat, sem az arabokat nem elégítette ki.

Ugyancsak 1922-ben Winston Churchill gyarmatügyi miniszter ún. „Fehér Könyvet” (okmányt, dokumentumot) adott ki, mely Palesztina „befogadóképességéhez” igazítva korlátozta a zsidó bevándorlást. Ez mindaddig nem volt hátrányos a

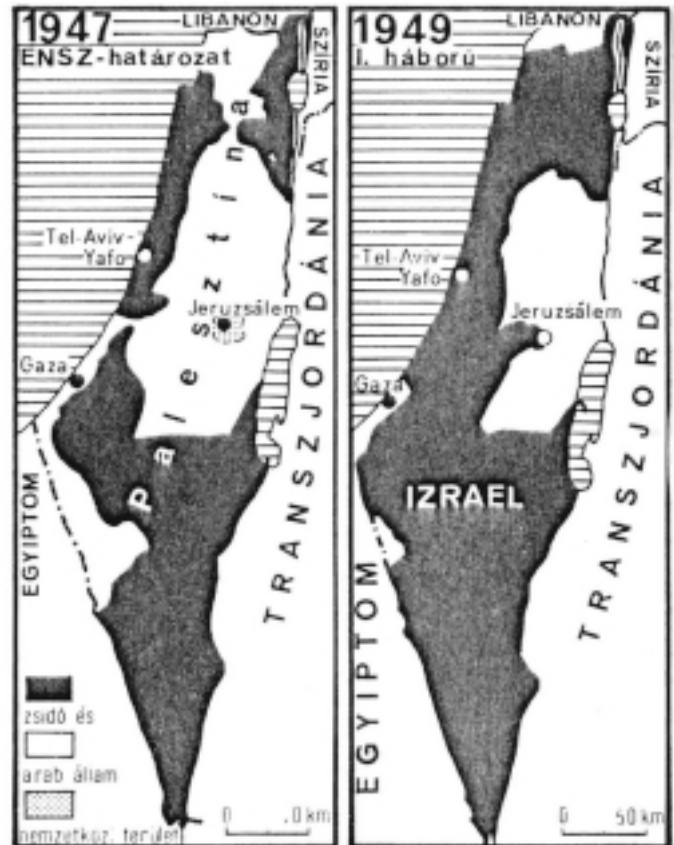
1. ábra. A zsidók százalékos aránya Palesztina összlakosságához képest 1880–1949 között (Forrás: Fischer: 100. old.)

zsidókra nézve, míg Hitler hatalomra nem jutott.

Ebben az időszakban a mandátum kormányzója Sir Herbert Samuel volt, s talán ekkor állt fenn leginkább a lehetősége annak, hogy a zsidó-arab ellentéteket elsimítsák, mivel a törvényhozói testületekbe lélekszámuk szerint próbálta képviseltetni a helyi lakosságot. Ám egyik fél sem fogta vissza szélsőséges nacionalista szervezeteit, ami az 1929-es heves összeütkezéshez vezetett a jeruzsálemi siratófalnál és Hebron városában. A brit rendőrség most sem állt helyzete magaslátán, de a zsidók panaszaira London újabb vizsgálóbizottságot küldött ki a térségbe. A bizottság jelentése viszont az arab álláspontot látszott igazolni, s Lord Passfield gyarmatügyi miniszter új (szám szerint immár a második) Fehér Könyvet adott ki a zsidó bevándorlás megszorítására. Ekkor Weizmann felháborodik, Nagy-Britannia levélben magyarázkodik, amire

1. térkép
A Sykes-Picot térkép (Forrás: Réti: 100. old)

2. térkép
Világszervezeti döntés és valóság: Izrael tervezett és valóságos határai (Forrás: Atlasz Világtörténelem: 536. old)

meg az arabok sértődnek meg.

A 30-as években, Hitler hatalomra jutása után a zsidó bevándorlás Palesztinába ug-rásszerűen megnőtt (ld. 1. ábra) (1933–35 között 30 000, 42 000, 62 000).⁹ Főleg Lengyelországból és Németországból indul ki ez a mozgás, de sem Nyugat-Európa, sem az USA nem fogadta be őket.¹⁰ A zsidó betelepülés mellett ugyanakkor jelentős arab bevándorlás is tapasztalható a térségbe ekkor, akik munkavállalás céljából érkeztek. Az arányok gyors változása oly módon növelte az arab ellenállást, hogy az 1936-ban már palesztin felkelésbe torkollott, ami teljesen megbénította Palesztinát. A szembenálló felek ekkor már fegyveres csapatokkal harcoltak, s terrorcselekményeket hajtottak végre. Ez polgárháborús állapotokat eredményezett. A britek pedig, mivel nem tudtak mást tenni, újabb vizsgálóbizottságot küldtek ki Lord Peel elnökletével, amivel az arabok nem voltak hajlandók együttműködni, a zsidók

viszont annál inkább. A Peel-bizottság így azzal tért haza, hogy Észak- és Közép-Palesztina egy kicsi területét a zsidóknak adta volna, ám így is a zöme az araboké maradt. Ezen a kis területen, a bizottság szerint, létre lehetett volna hozni a zsidó államot. A javaslatot egyik fél sem fogadta el, mert az arabok pedig sokallták a zsidóknak juttatott területeket.

Anglia a 30-as évek végére nehéz helyzetbe került, s szüksége volt az arab támogatásra. Ehhez járult még az is, hogy a német faji törvények, főleg a „kristályéjszaka” (1938 november) után a zsidó menekülthullám megsokszorozódott. Ezt kiküszöbölendő London végül, féltve olajellátásának biztonságát, engedett az arab nyomásnak és 1939 májusában kiadta az ún. Mc Donald Fehér Könyvét (immár a harmadikat). A dokumentumban meghirdette, hogy a mandátum tíz éven belül véget ér, Palesztina független lesz, s évi 15 000 zsidó telepedhet le az

elkövetkező öt évben, a függetlenség után pedig már csak az arabok beleegyezésével. Az akkori időben igen szigorú (inkább embertelen) korlátozás a zsidók csalódását okozta, de az arabokat sem elégítette ki, mivel ők meg a teljes bevándorlási stopot akarták elérni.

Hiába folyt a második világháború és a tömegpusztítás, az USA sem fogadott be több zsidó menekültet. Az ott élő mintegy hatmillió zsidó közösség mégis jelentős hatást gyakorolt az ország kül- és belpolitikájára, pénzügyi életére, így a háború végére a cionista mozgalom legfőbb patrónusa Washington lett. Az illegális bevándorlás Palesztinába a háború alatt, főleg a *Haganah*¹¹ szervezésében megugrott, ami újra polgárháborús helyzetet eredményezett. Nagy-Britannia viszont még a háború befejezése után is korlátozni kívánta a holocaustot túlélő zsidók Palesztinába történő bevándorlását (példa erre az Exodus hajó esete 1947-ben). Ez

utóbbi eset az egész világ közvéleményét felháborítja, s ekkor angol–amerikai vizsgálóbizottság száll ki a helyszínre, immár sokadszor. A Grady–Morrison bizottság azonnali hatállyal javasolja 100 000 bevándorló, a holocaustot túlélő, de Európából kivándorolni óhajtó zsidó beemelését és a brit mandátum helyébe két nemzetiségű föderatív struktúrájú formáció létrehozását. A britek a javaslatot nem fogadták el, de a helyzetet sem tudták megoldani. Tétlenül szemlélték, ahogy ismét pusztító események színhelyévé vált Palesztina. Végül 1947-ben az ENSZ elé vitték az ügyet és beismerték, hogy képtelenek fenntartani a mandátumot. Palesztina-politikájuk csődbe jutott.

Ekkor úgy tűnt, hogy a zsidó állam létrehozása talán már akkor sikerül, mivel az USA mellett a Szovjetunió is az államiság mellett állt ki. Az ENSZ 1947. november 29-i, 181. határozata Palesztinát egy zsidó és egy palesztin államra

(*Jeruzsálem - Corpus Separatum*) osztotta fel. Az 56 szavazatból 13 ellenezte (az arab államok), 33 támogatta (többek között az USA, Szovjetunió és Franciaország), 10 pedig tartózkodott. (pl. Anglia). Íme a felosztásról szóló határozat szövegéből egy rész:

„1. A palesztin mandátumot a lehető leghamarabb meg kell szüntetni, de semmi esetre sem később, mint 1948. augusztus 1-jén...

3. *Létre kell hozni Palesztinában a független Arab és Zsidó Államot, valamint a Különleges Nemzetközi Igazgatás alatt álló Jeruzsálem városát...*¹²

Ennek értelmében az egész terület 8 körzetre oszlott, 3-3-ból egy zsidó és egy arab államot szerettek volna létrehozni, míg Jaffa városa arab enklávét, Jeruzsálem pedig tíz évre ENSZ védnökség alá került volna. Ez a döntés aztán egyik félnek sem tetszett, hisz az arabok még min-

dig az ország lakosságának 2/3-át tették ki. Ezért a szétszórta zsidó településeket tartalmazó területeket vágtak ki Palesztinából, amelyek egymással szinte csak a sarkukon érintkező geometriai idomokból álltak. Így a zsidóknak jutott terület Palesztina 57%-át tette ki, ahol csaknem ugyanannyi arab élt, mint zsidó (ld. 2. számú térképmelléklet első felét). Ez a megosztási terv óriási zavarokat okozott Palesztinában, s olyannyira elmérgesedett a helyzet, hogy valóságos háború tört ki, a mindkét oldalról működő terrorcselekményeknek tömege civil áldozata volt.

Nagy Britannia felszámolni kényszerül mandátumát és 1948. május 14-én kivonja csapatait Palesztinából. Még aznap éjjel a zsidó Nemzeti Tanács elnöke, David Ben Gurion kikiáltja Izrael államot. Ettől kezdve új szakaszba lépett a Palesztináért folytatott küzde-

lem, mert nyíltan „mérkőzhetek” meg egymással a felek. Az arab-izraeli konfliktus így vált az újkori diplomácia egyik legmakacsabb problémájává.¹³

Szamborovszkyné Nagy Ibolya

Jegyzetek:

¹ Bibó István: Válogatott Tanulmányok. Negyedik kötet 1935-1979. Magvető Könyvkiadó, Bp., 1990. 587. o.

² Goldschmidt Jr., Arthur: A Közel-Kelet rövid története. Maecenas Kiadó, Bp., 1997. 270. o.

³ Izrael későbbi első köztársasági elnöke, máshelyen Hájim Veicman formában is találkozunk a nevével

⁴ Ez azért volt olyan fontos, mert addig Németországból importálták az acetontermészetes alapanyagait

⁵ Réti Ervin: Háború és béke a Közel-Keleten. Zrínyi Katonai Kiadó, Bp., 1975. 29. o.

⁶ Benke József: Az arabok története. Alexandra, Pécs, 1997. 446. o.

⁷ Goldschmidt Jr., Arthur: id. mű, 272. o.

⁸ Fischer Ferenc: A megosztott világ. A Kelet-Nyugat, Észak-Dél nemzetközi kapcsolatok fő vonásai 1941-1991. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2001. 99. o.

⁹ Fischer Ferenc. Id. mű. 99. o.

¹⁰ Az USA 1924-ben szigorította az idegenek bevándorlását, s így minden addig ott élő nemzet 2%-át tehetette ki az évi bevándorlás

¹¹ Zsidó katonai önvédelmi szervezet Palesztinában

¹² Halmosy Dénes: Nemzetközi szerződések 1945-1982. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1985. 136. o.

¹³ Kissinger, Henry: Diplomácia. Panem-Mc Graw-Hill-Grafo, Bp., 1996. 737. o.

(Folytatjuk)

Képességek és készségek kialakítása és fejlesztése a tanórákon

Az elemi iskola – az egész oktatási rendszer fundamentuma. Ezért az itt folytatott oktató-nevelő munka sokban meghatározza és befolyásolja a tanulók további útját. Itt formálódik a gyermek személyisége, kitérül a tudásvágya. Ezért az a feladat hárul a pedagógusokra, hogy munkájukat úgy irányítsák, hogy lehetőség nyíljon minden egyes tanulóknak – a saját érdeklődési körének megfelelően – a fejlődésre, az alapvető erkölcsi, etikai és esztétikai normák elsajátítására.

A képességek készségekre és jártasságokra épülő pszichikus képződmények, amelyek ezeknél is tartósabbak és mélyebbek. Az iskolai nevelés és oktatás során a pedagógus a fejlesztő hatású tevékenységet tudatosan terve-

zi és irányítja, mivel nem minden tevékenység alkalmas egyformán a képességek kialakítására. A tevékenység helyes formáit (mintáit) be kell mutatni a tanulóknak. A képességek kialakítása főként öntevékenységben valósul meg.

A gyermekek tanulási készségét és eredményes tanulását meghatározó feltételek rendkívül sokrétűek, bonyolult kapcsolatban vannak egymással. Az élőszó és az írás mindennapi életünk nélkülözhetetlen tartozéka. Körülményeinktől, munkánk, feladatunk jellegétől függ, hogy melyikkel élünk inkább: beszélünk vagy írunk.

A beszédkultúra egyéni és társadalmi jelentősége nem szorul külön bizonyításra, mégis sokan szükségtelennek tartják a beszéddel való tudatos foglalkozást, a beszéd tanítását.

A beszéd művelése hosszú időn át nem kapta meg a kellő hangsúlyt az iskolai oktatónyelv munkájában. Pedig már egyre általánosabban elismert tény, hogy beszédkultúránk szintje – anyanyelvi műveltségünk egyik fokmérője. Igen lényeges tehát, hogy a beszédművelés az általános iskolában, s egész közoktatásunkban megkapja a fontosságának megfelelő helyet.

Újra és újra felvetődik a kérdés: hol tartunk ma? Mit teszünk azért, hogy megőrizzük magyar nyelvünk tisztaságát, hogy az ne váljon a hétköznapi, üres, semmitmondó kifejezések tárházává.

A kommunikálás, a verbális és nonverbális jelekkel való információ átadása korunk központi kérdése lett. Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a gyermek beszédfejlődése, beszélő magatartásának kiala-

kítása, kommunikatív képességeinek megszilárdítása.

A pedagógiával foglalkozó szakemberek vizsgálataik, felméréseik eredményeire alapozva gyakran megfogalmazzák, hogy alapfokú nevelési-oktatási intézményekben nem valósul meg megfelelően a komplex beszéd- és kifejező-készség, ill. a kommunikatív képességek fejlesztése. Ennek okai között gyakran említik a pedagógusok beszédbeli hiányosságait, az iskolai osztályok magas létszámát, ami kevés lehetőséget biztosít a csoportokon belüli egyéni, differenciált beszédfejlesztésre, az önálló beszédnevelésre.

Gyakran olvashatjuk, hogy a család – mint az elsődleges beszédnevelő közeg – rohanó világunkban a megélhetésért való küzdelemben egyre kevesebb időt tud fordítani a kisgyermek anyanyelvi fejleszté-

Keresztrejtvény

1	2	3	4	5	6	7		8	9	10	11	12	13	
14								15						
	16							17				18		
19		20						21			22	23		
24	25					26					27			
28					29						30			
31				32						33			34	
		35	36		37			38			39	40		
41	42		43	44				45				46	47	
48		49				50					51			
52					53						54			
55				56		57			58					
59				60	61			62					63	
64			65					66						67
				GY										

Az ábra vízszintes 1., 16. és függőleges 19. számú soraiban a vízszintes 60. szám alatti költő egy gondolata fejthető meg.

VÍZSZINTES: 1. Az idézet első része (Zárt betűk: M, N, V, K). 14. Beszélő. 15. Élőlény által kibocsátott látható sugárzás. **16.** Az idézet második része. 18. Kissé andalító. 20. ... kicsi néger –

Agatha Christie regénye. 21. Védelmez. 22. Csillagkép. 24. ... Bönicke – német zeneszerző. 26. Torta tölteleke. 27. Richard de ... (1287–1345) – angol püspök, lordkancellár. 28. A neon és berkélium vegyjele. 29. Luxemburgi, spanyol és bahamai gépkocsijel. 30. Az adott ... küld (levelet). 31. ... muri – Móricz-mű. 32. Spanyol város területén. 34. Rangjel-

ző szócska. 35. Kilométer. 37. Római 1005. 38. Balzsam. 39. Zenei hangok. 41. Genf része! 43. Borfajta. 46. Páratlan helyük! 48. Nemzeti Park Ausztráliában (Ayers Rock). 50. Gépkocsimárka. 51. Frankfurt-am-.... 52. Zola műve. 53. Névvelős ragadozó madár. 54. Svéd nemesi család, VIII. Károly családja. 55. A német történelmi iskola jeles képviselője. 57. Ady egyik álneve. 58. Ázsiai nép. 59. Kupagyőztesek Európa Kupája. **60. Magyar költő (1925–78).** 64. Teljesen hatalmába kerítő. 66. Kevesebbnek gyanít.

FÜGGŐLEGES: 1. Nemzeti Sport. 2. Részben lezsíroz! 3. Afrikai állam. 4. Gázolás szenvedő alanyává válik. 5. Járési székhely Pontevedra spanyol tartományban. 6. Kést fen. 7. Ókori germán nép. 8. Paul Dukas zenekari műve. 9. Borókapalinka. 10. ... Ono – Lennon özvegye. 11. Zenei hangok. 12. Fehéren csillogó, igen kemény nehézfém. 13. Európai állam. 17. Becézett Norbert. **19. Az idézet befejező része (Zárt betűk: T, L, L, U).** 23. Svájci ideg- és elmegyógyász (1878–1956, az első négyzetben személyneve kezdőbetűjével). 25. Tűzhely sütője. 26. Megszólítás rokonnak írt levél elején. 29. Angol író (Charles, 1775–1834). 30. A kalcium vegyjele. 33. ... Harte – amerikai író, költő. 36. Raliversenyző. 40. Amerikai krimiíró (Raymond). 42. Kétdalt bolyhozott szövet. 44. Az arany vegyjele. 45. ...-made – a modern művészet egyik módszere. 47. Ókori kisázsiai nép. 49. Ritkaság, különlegesség. 51. Kutyanév. 54. Bőséges, nyereséges. 56. Táncdalszövegíró (István). 58. Fehér virág. 61. Épületszárny. 62. Saztri egyik neve. 63. Páros góljai! 65. A rádium vegyjele. 67. Tangens.

KÖZOKTATÁS

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja

Főszerkesztő: Kovácsné Marton Erzsébet

A szerkesztőbizottság: Benedek Imre, Gönczy Sándor, Gulácsy Géza, Riskó Márta, Simon Bálint

Tördelőszerkesztő: Fábrián Zoltán

Kiadja a **KMP SZ** megbízásából a **PoliPrint Kft. 88000 Ungvár, Turgenyev u. 2.**

Felelős kiadó: Orosz Ildikó

Fotók, illusztrációk: Kárpátinfo sajtószolgálat

Lapengedély száma: 3T N 5, **Példányszám:** 3500

Levelezési cím: 90200 Beregszász, O. Kobiljanszka u. 17. Tel.: (8-2-41)-2-37-47

web: www.kmpsz.org.ua **e-mail:** kmpsz@azm.uz.ua

Megjelenik az SZÜLŐFÖLD ALAP TÁMOGATÁSÁVAL

A KMP SZ terjesztésében ingyen jut el a pedagógusokhoz

A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban megjelenő szerzői véleményekkel. A publikációkban közölt tényekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A beérkező kéziratok közzétételének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, visszaküldésüket nem vállaljuk.